

Bilješke o etnografskom radu u Osijeku

U drugoj polovini XIX. stoljeća, istovremeno kada se pojavio interes za etnografsku građu kao takovu, tj. kao zasebni predmet proučavanja u ostalim predjelima Hrvatske, javio se je i u Slavoniji, odnosno u Osijeku.

Uz rezultate rada, koji su ostali u opisima običaja i ostalih pojava iz narodnog života u djelima pojedinih autora iz Slavonije (Mijat Stojanović, Luka Ilić Oriovčanin, Josip Lovretić) ističe se melografski rad Osječanina Franje Kuhača.

U sakupljačkom radu uz privatnu zbirku etnografskog materijala, ograničenog na tekstilija, kanonika Milka Cepelića iz Đakova postojala je zbirka vezova Osječanina Srećka Laya, koji je tom svojom zbirkom pobudio senzaciju na svjetskoj izložbi u Parizu. Cepelićeva se zbirka sada nalazi u Etnografskom muzeju u Zagrebu, a Lay je svoju prodao u Berlin osim nekoliko primjeraka, koji se također nalaze u zagrebačkom muzeju. Tada je već postojao osječki muzej, ali on je svoj ondašnji rad usmjerio arheologiji.

U trećem deceniju našega stoljeća u osječkom se je muzeju počelo voditi računa o etnografskom materijalu. Godine 1929. kustos muzeja Vjekoslav Celestin piše: »Muzej je nastojao da se prikupljaju narodne nošnje osječke okolice. Ove se narodne nošnje sve više gube, jer ih domaći narod više ne nosi već ih sakriva po sanducima, gdje lijepa domaća tkiva propadaju. Požaliti je da tadašnji mjerodavni faktori nisu izrabili rad i pomogli pokojnog Osječanina Feliksa Laya. Danas bi imali krasnu etnografsku zbirku, a kad tamo nema u Osijeku ni čitavog njegovog izdanaj narodne ornamentike.« (Narodna Starina, sv. 18, str. 42).

Ostavština etnografskog materijala iz toga razdoblja veoma je malena i nije iz osječke okoline, kako bi očekivali. Većina predmeta je dinarskog porijekla što pripisujemo suradnji dr. Čire Truhelka, direktora Sarajevskog muzeja, koji je tada boravio u Osijeku.

Nakon toga nastaje mrtvilo u prikupljanju etnografskog materijala sve do godine 1947., kada je akciju pokrenula dr. Danica Pinterović. Do tog vremena kao pri-

nove etnografskog karaktera označujemo kolekciju lutkica obučenih u narodne nošnje (propagandni materijal) i kolekciju šamija vezanih zlatom.

Godine 1947/948. dr. Pinterović, obilazi sa službenikom muzeja A. Stošić Baranju da tamo evidentira i sakupi etnografski materijal. Plod tog rada ogleda se u nekoliko kompleta baranjske narodne nošnje i namještaju za sobu. U isto vrijeme melograf prof. S. Stepanov sakuplja u Baranji i Slavoniji narodne pjesme kao suradnik akademije. — U tom razdoblju Vl. Ivakić poklanja svoju zbirku tikvica i namještaj koji je ukrašen tikvičarskom šarom.

Tada ponovno nastaje zastoje, jer muzej nema stručnog lica, a ostali su preopterećeni poslovima na području svojih struka.

Godine 1952. muzej dobiva etnografa. Ta kao i slijedeća 1953. godina posvećena je osnivanju etnografskog odjela. Sakupljački rad je bio usporen, jer muzej nije imao dovoljno financijskih sredstava. Ali u odjelu je vrlo živahno radi stranaka sa sela sa kojima se odjel povezuje radi suradnje tj. sakupljanja građe ili materijala.

Rad u odjelu razvija se u nekoliko smjerova:

1. obilazak terena i evidentiranje materijala
2. sakupljanje građe i otkup po planu
3. sređivanje građe, svrstavanje i inventariziranje materijala, te primanje stranaka.
4. priprema materijala za izlaganje ili građe za publiciranje.

Godina 1954. je plodna u sakupljačkom radu. Narodna vlast je odobrila izvanrednu dotaciju i u toku je prema planu otkupljivanje materijala iz cijele Slavonije. Do sada su zastupani sa materijalom slijedeći kotarevi: Osijek, Bijeli Manastir, Valpovo, Našice, Đakovo, Slavonski Brod, Slavonska Požega, Nova Gradiška, Županja, Vinkovci, Podr. Slatina i Virovitica. Etnografski materijal ima dokumentarnu važnost o kulturi naroda, zato s pravom očekujemo mogućnost izlaganja, jer samo na taj način može biti pristupačan javnosti, kojoj će progovoriti ne samo kao dokument, nego i kao izraz ljepote, bogatstva i umjetničkog stvaranja.

Z. Lechner